

Onbekende brieven Victor Hugo opgedoken

In de Antwerpse erfgoedbibliotheek zijn 'per toeval' twee brieven van Victor Hugo ontdekt. De brieven zaten op hun plaats, maar de steekkaart was zoek.

LITERATUUR/ERFGOED

VAN ONZE REDACTEUR

GEERT SELS

BRUSSEL | Eind januari al werden in de Antwerpse erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience twee brieven van de schrijver Victor Hugo ontdekt, maar de vondst wordt nu pas gecommuniceerd. De brieven werden eerst grondig onderzocht.

Het nieuwe online boekenprogramma van Bart Van Loo, *TV Livre*, brengt het nieuws uit. Samen met Steven Van Impe, de conservator van de bibliotheek, schreef Van Loo er een artikel over dat in het aprilnummer van het tijdschrift *Streven* verschijnt.

De vondst gebeurde per toeval, toen de conservator een boek uit de rekken trok en er twee handgeschreven brieven in vond met een handtekening die leek op die van Victor Hugo. Van Impe haalde er de francofiel Bart Van Loo bij, die voor zijn literaire gids *Parijs retour* uitgebreid Victor Hugo gelezen had en in de voetsporen van de schrijver was gereisd.

De brieven dateren respectievelijk van 1866 en 1871. Ze zijn perfect dateerbaar en passen in de goed gedocumenteerde levensloop van de negentiende-eeuwse schrijver, die titels als *Les misérables* en *Notre-Dame de Paris* op zijn cv heeft.

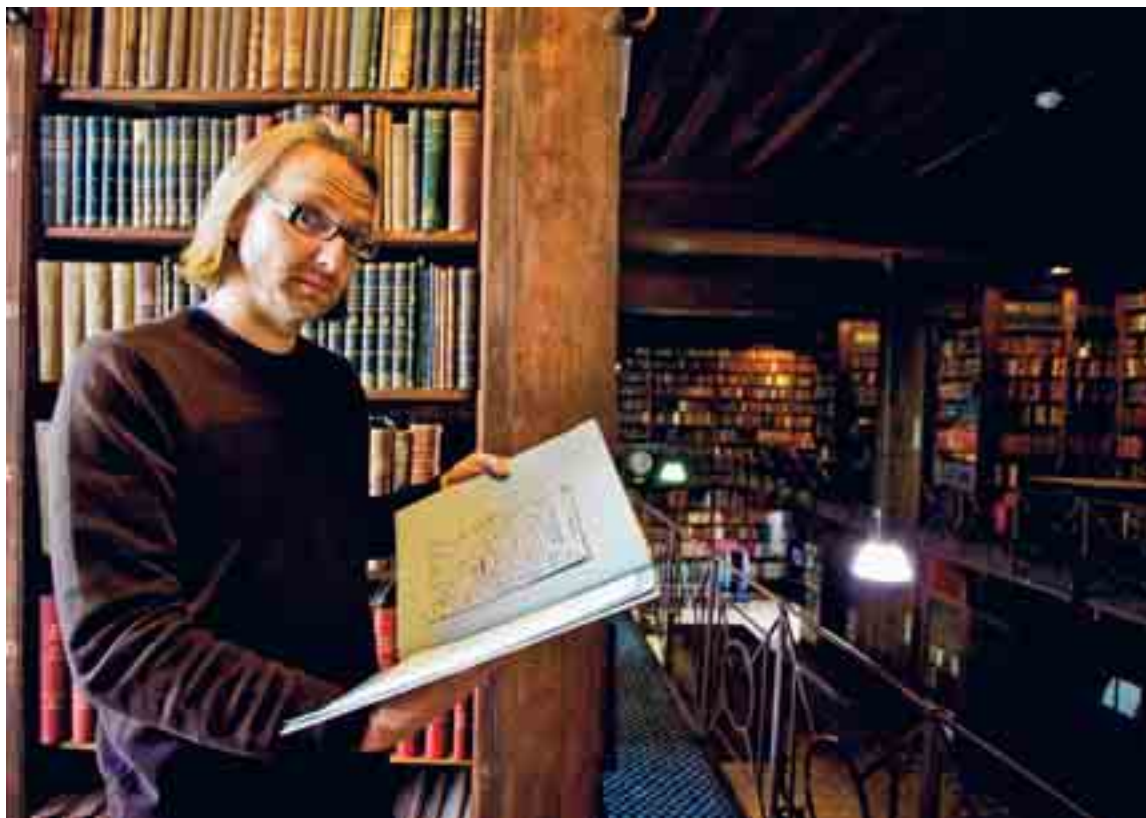
Beide brieven zijn gericht aan Camille Berru, die samen met Hugo Frankrijk verliet nadat Napoleon III in 1851 een coup had gepleegd. Beide heren waren actief in het verzet. In Brussel vonden ze een veilig onderkomen.

Berru zocht zijn weg in de journalistiek, maar Hugo was minder fortuinlijk. De Belgische overheid wou haar vingers niet aan hem branden en verwittigde de schrijver meermaals dat hij zijn kritische politieke geschriften beter achterwege kon laten.

Niettemin schreef Hugo in 1852 zijn pamflet *Napoléon le Petit*. 'Inktpot tegen kanon', zei hij, vastbesloten de kanonnen aan de leiband te leggen. Maar hij besefte dat hij beter kon verhuizen en verkaste naar de Kanaaleilanden. Daar, op Guernsey, schreef hij de eerste brief die nu is teruggevonden.

In 1866 stond de schrijver blijkbaar nog altijd scherp genoeg om zijn steentje bij te dragen tot een volksopstand. In zijn brief beklagde hij zich erover dat de politieke en militaire opstandelingen te laat een beroep deden op de schrijvers. Die zouden met hun geschriften nochtans de geestdrift kunnen aanwakkeren. 'Het is op voorhand, en niet naderhand, dat men onze hulp zou moeten inroepen. Bijtijds ingelicht zou mijn pen beter kunnen reageren.'

De tweede brief schreef Hugo in 1871 vanuit Vianden in Luxem-

Bart Van Loo bekijkt de brieven in de Hendrik Consciencebib. © Wirm Daneels

Hugo maakte ook opstaande aantekeningen in de kantlijnen. © wdk

Victor Hugo was een hormonale schrijver die bij vrouwen moest bekomen van zijn literaire inspanningen

Meer details over de teruggevonden brieven

'We vonden twee brieven op dubbelgeplooid A5-formaat', legt Steven Van Impe uit, conservator bij de Consciencebibliotheek. 'Ze waren in een boek gelijmd, wat vroeger vaak gebeurde in bibliotheken om het papier beter te beschermen en diefstal bij consultatie te bemoeilijken. Het is geen gewoon boek, wel een soort koft, met zes bladen van dragerkarton.'

'De brieven zijn aan beide kanten volgeschreven', zegt Van Impe. 'Ze zijn druk beschreven. Victor Hugo heeft het papier helemaal benut, zelfs opstaand in de kantlijn heeft hij nog enkele zinnestjes extra toegevoegd.'

'Op papier van Cockerill heeft later iemand geprobeerd de brieven te transcriberen. Dat moet

naar schatting honderd jaar geleden gebeurd zijn. De poging is niet helemaal geslaagd. Dat is begrijpelijk, want de hanenpoten van Hugo waren niet makkelijk te ontcijferen. Wellicht was diegene die het werk uitvoerde, het Frans niet volledig machtig.'

De brieven vertonen enkele interessante sporen. 'In de negentiende eeuw waren er geen enveloppen. Op de achterkant van de dichtgeplooide brief kwam naast de postzegel en de geadresseerde heel de historie van het postverkeer. Elk postkantoor liet een stempel na. De oudste brief, verstuurd van de Kanaaleilanden, vertoont stempels van Londen, Oostende en vervolgens Brussel. Hij is twee dagen onderweg geweest.' (gse)

burg. Zijn engagement was er nog steeds, hoewel het minder combattief en eerder charitatief van aard was. Hij had zich ontfermd over 'une pauvre fugitive veuve', een 22-jarige deerne die hielp in het huishouden. Wie alleen deze brief leest, zou Hugo een groot altruïst kunnen vinden, maar met de informatie van Van Loo krijgt de inhoud een ander tintje.

Van Loo omschrijft Hugo als een 'hormonale schrijver', die van zijn literaire inspanningen moest bekomen in vrouwelijk gezelschap. Het is bekend dat het meisje, Marie, zijn minnares werd. Hij nam haar mee op natuuruitstapjes en overtuigde haar om naakt te baden in bergriviertjes. Toen zijn 'vaste minnares' daar lucht van

kreeg, werd Marie naar Luik gepatriëerd.

De ontdekkers omschrijven de brieven als 'twee lange e-mails'. Wat is het belang ervan? Van Impe: 'Hugo moet tienduizenden brieven geschreven hebben. Veel ervan zijn bewaard. Er zijn een aantal uitgaven van, meestal van gebundelde correspondenties. In vergelijking daarmee zijn deze twee brieven geïsoleerd. Maar ze verfijnen wat we al wisten.'

En hun waarde? 'Op het internet circuleren erg uiteenlopende berichten. Minimum duizend euro zou elke brief wel waard moeten zijn.'

ONLINE

<http://bartvanloo.blogspot.com>

INTERVIEW

© vrt

MARLEEN RENDERS

is de winnares van 'Eeuwige roem', het Eén-programma waarin sportkampioenen elkaar bekampen.

Zwangere Marleen Renders wint 'Eeuwige roem'

Gisteren stonden de drie finalistes van het televisieprogramma *Eeuwige roem* tegenover elkaar in een ultieme race. De ex-topsportsters Sabine Appelmans, Ulla Werbrouck en Marleen Renders moesten met enkelboeien lopen, een kubus van één kilo maken en in een doos stoppen zonder een alarm te laten afgaan, en langs een touw in een toren klimmen. Marleen Renders (40) geraakte als eerste boven en haalde zo de zege binnen. De marathonlooperster is drie maanden zwanger van haar derde kindje.

Smaakt deze overwinning even zoet als een medaille?

'Het is een fijn gevoel, maar met een medaille waarvoor je jaren moet trainen, kan je het niet vergelijken. Dit is een spel waarbij ook wat geluk komt kijken. Maar de overwinning geeft veel voldoening. We waren met een groep vol kampioenen en door de proeven kwam onze fysieke veelzijdigheid naar boven. Bovendien krijg je met zo'n programma meer respons op straat dan met een medaille.'

Was winnen het doel?

'Nee, toch niet in het begin. Pas na de vijfde aflevering kwam de drang om te winnen naar boven. Als topsporter komt het competitiebest in jezelf wel altijd weer naar boven.'

Heb je nooit aan opgeven gedacht?

'Ja, in het begin, toen ik hoorde dat mijn moeder een zwaar ongeluk had gehad. Ze was van een trap gevallen en lag op intensieve zorgen. Mijn leven thuis is belangrijker dan een spel. Intussen is mijn moeder gelukkig zo goed als hersteld.'

Je medekandidaten hadden niets dan lof voor je fenomenale verbetering.

'Ik wist dat ik mijn grenzen kon verleggen als ik iets wil, maar ik ben eerlijk gezegd ook geschrokken toen ik die beelden van mezelf zag. Ik wist niet dat ik zo ver kon gaan.' (dkc)